

Motion till riksdagen 2024/25:1371

av **Martin Kinnunen m.fl. (SD)**

Politik för stärkt äganderätt

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beslut om expropriering av privat mark eller begränsning av dess nyttjande måste vara grundat på påvisade faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i första hand nyttja allmänt ägd mark för offentliga syften, exempelvis för naturskydd av olika slag, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att en utredning tillsätts för att säkerställa markägares rättigheter vid exploatering inför framdragning av högspänningsledningar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klasserna i rödlistan tydligt ska återspegla sannolikheten för att arter ska försvinna från Sverige inom en given tidsperiod för varje klass samt att rödlistan ska revideras utifrån detta och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att kraftigt begränsa antalet fall där skogsägares avverkningar begränsas i samband med eller efter att avverkningsanmälan inlämnas och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skogsfrågor gentemot markägare ska hanteras av Skogsstyrelsen och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillståndprocesser för en lång rad verksamheter behöver utredas beträffande tiden för tillståndshantering, hur ofta följdfrågor ställs av myndigheter, hur ofta tillstånd ges respektive avslås samt geografiska skillnader i dessa frågor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att markägare alltid bör kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen kring undantagande från brukande, så att markägarens delaktighet i utrednings- och beslutsprocessen garanteras, och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersättning vid beslut om inskränkt brukande- eller äganderätt ska betalas med kortast möjliga fördröjning och inom tid som riksdagen beslutar om samt att om så ej sker ska beslutet anses upphävt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter som verkar gentemot landsbygdsföretagare ska ha ett tydligt främjandeuppdrag och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systematisk och löpande uppföljning bör göras av hur ofta och på vilken grund avverkning stoppas, så att myndighetsutövningen kan likformas och överrepresentation av vissa skyddade miljöer undvikas, och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inklusive deras artlistor, så att beslut i första hand kan tas av berörda länder och för att öka anpassningsmöjligheterna när populationer ändras, och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheters hantering av skogsskötselåtgärder behöver utredas efter förändringen av förvaltningslagen 2018 och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tjänstemans risk för jäv i samband med aktivt deltagande i olika organisationer och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett stopp för nya nyckelbiotoper samt att även äldre nyckelbiotoper ska kunna avregistreras på markägarens begäran och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avverkningar inte ska kunna hindras motiverat med att andra än akut eller starkt hotade arter där befinner sig nära kanten och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skogsbruk på skogsmark, liksom jordbruk på jordbruksmark, ska anses vara pågående markanvändning tills annan markanvändning formellt beslutats efter rättssäker process för den aktuella fastigheten eller delen av fastigheten, i vilket fall ersättning till ägaren i normalfallet ska betalas ut omgående, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att andra metoder än totalt skydd alltid bör övervägas innan beslut tas om formellt skydd av privat mark och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att specialister på myndigheter som arbetar med areella näringar ska ha formell och tillräcklig utbildning inom dessa näringar och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brukandebegränsning på myndigheters initiativ av privatägd mark, inklusive skogsmark, alltid ska föregås av överläggningar med markägaren, alltid ska leda till skälig ersättning och alltid ska kunna överklagas av markägaren, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid omarronderingsprojekt säkerställa att mark som någon tilldelas inte innehåller områden som riskerar att bli reservat och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att offentlig planering av grön infrastruktur inte ska omfatta privata markägare utan deras medverkan och samtycke och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbete med grön infrastruktur som inte är specificerat vare sig i regleringsbrev till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning bör avbrytas och tillkännager detta för regeringen.

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beslut om undantag för privat mark från brukande ska fattas endast efter samråd med ägaren och efter att andra alternativ prövats och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydligare fastställa att allt nyttjande av naturen på allemansrättens grund måste ske med respekt och hänsyn till den som äger och brukar marken och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydligare fastställa att upprepat professionellt nyttjande av naturen på någon annans mark måste ske efter överenskommelse med den som äger och brukar marken och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en allemansrättsbalk som fastställer allemansrättens rättsliga ställning inom svensk rättsordning och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statens ansvar för att omgående avhysa illegala ockupanter av mark och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges tillämpning av Århuskonventionen inte ska ge miljöorganisationer möjlighet att ifrågasätta enskilda markägares vardagliga skogsbruksåtgärder inom pågående markanvändning och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att normalt avstånd för strandskydd ska vara 30–50 meter och i undantagsfall maximalt 100 meter och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rätt till fri passage längs stränder vid tomter som avstyckas och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strandskyddet vid anlagda vatten- och våtmarker samt sjöar under ett hektar och rinnande vattendrag smalare än 2 meter ska undantas från strandskyddsreglerna i enlighet med strandskyddsutredningens förslag och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överflyttning av ansvaret för strandskyddet till kommunerna, begränsning av länsstyrelsernas möjlighet att överpröva utfärdade kommunala beslut kopplade till strandskydd, begränsning av utökat strandskydd utanför storstadsområdena, förändring av regelverket beträffande LIS-områden samt främjande av byggande av permanenta bostäder samt fritidshus utanför tätorter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regionerna en regionalt samordnande roll beträffande strandskydd och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöbalkens riksintressen bör utredas med målet att begränsa såväl befintliga som nya riksintressens storlek och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättningsformerna vid bildandet av vattenskyddsområden och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en strategi för att långsiktigt kunna skydda särskilt värdefull jordbruksmark och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för statliga kreditgarantier för lantbruksföretag och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

”Land skall med lag byggas”, stadgar flera av de medeltida landskapslagarna. Svenska lagar har som regel skrivits med kristallklara syften till både bokstav och anda då det gäller grundlagen och egendomsskyddet. Regeringsformen 2:15 stycke ett lyder: ”Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.”

Äganderätten är ett av det demokratiska samhällets viktigaste grundfundament. Det enskilda ägandet möjliggör frihet och självbestämmande, vilket är nödvändigt i ett demokratiskt samhälle. Det motiverar initiativ, investeringar och arbete och bygger vårt välstånd. Beträffande areella näringar och speciellt skogsbruk har detta kommit att bli allt viktigare, eftersom aktivt skogsbruk ökar skogens förmåga att ta upp koldioxid och eftersom skogens förnybara produkter visar vägen mot en bioekonomi med mindre beroende av fossila bränslen och lägre förbrukning av ändliga resurser. En markägare som inte känner trygghet i sin rätt att fritt eller inom väl kända och varaktiga ramar bruka sin mark kan inte förväntas göra långsiktiga investeringar. Liksom äganderätten är helt central för att ett samhälle ska utvecklas positivt är markägarens tilltro till att han

fritt kan bruka sin mark nödvändig för utvecklingen inom jord- och skogsbruk. Detta är speciellt viktigt beträffande skogsbruk eftersom skogar har så lång omloppstid. Generationers arbete och investeringar kan behövas för att åstadkomma avkastning i samband med slutavverkning efter upp till hundra år av skötsel. Samma sak gäller även jordbruk, där dikning, vägbyggnationer och investeringar i byggnader behövs för att upprätthålla produktionen. Dessa är exempel på investeringar som är viktiga för hela samhället men som görs av den enskilde näringsidkaren i trygg visshet om att han ska få avkastning genom fortsatt nyttjande av sin mark. Idag, när så många olika parter i samhället framhåller behovet av att använda förnybara råvaror och att öka självförsörjningsgraden beträffande mat, måste samhället tydligare värna de jordbrukare och skogsägare som genom sitt arbete tillhandahåller de här nyttorna.

Dessvärre tenderar Sveriges lagar att utvecklas mot att inte ge den enskilde klar vägledning. Istället är de allmänt hållna och förutsätter korrekta och objektiva beslut av offentliga institutioner och tjänstemän. Dessutom har miljölagstiftningen kommit att överordnas annan lagstiftning på ett sätt som urholkar den senare. Över tid förefaller allt fler beslut som rör privata näringsidkare tas av enskilda myndigheter eller av enskilda tjänstemän baserat på ganska allmänna lagformuleringar som inte nödvändigtvis var avsedda att användas på detta sätt och vars text inte ger markägaren möjlighet att förutse att sådana beslut skall komma. Lagar och regler behöver därför bli tydligare och ha som ett grundläggande mål att markägare ska känna trygghet i att våga satsa tid och pengar på att utveckla sina näringar.

Den viktigaste faktorn för landsbygdsutveckling är de privata initiativen. Att stötta markägare i förverkligandet av deras idéer och att inte försvåra för dem måste vara det grundläggande uppdraget för våra myndigheter.

Ett beslut om expropriering av privat mark eller begränsning av dess nyttjande måste vara grundat på påvisade faktiska förhållanden som gäller för den aktuella marken och på konkreta lagtexter och inte på exempelvis allmänt formulerade mål.

Markägares rättigheter vid skydd i förhållande till staten och EU

Efter många år där motsägelsefulla uppgifter levererades tillsattes till slut en utredning, vilken färdigställdes 2019. Enligt denna är sammanlagt 26–27 procent av Sveriges skogsareal undantagen från aktivt skogsbruk. Eftersom det tidigare var huvudsakligen lågproduktiv skog på impediment och i fjällvärlden som var undantagen från skogsbruk har under senare årtionden stora ansträngningar gjorts för att öka arealen

skyddad skog och i första hand högproduktiv skog. Detta har skett både genom statligt formellt skydd och genom skogsägares frivilliga skydd, ofta knutet till skogsskötselcertifiering. Samhällskostnaden för att avstå skogsbruk på dessa arealer är mycket stor, inte minst ur ett landsbygdsperspektiv. Pressen från statens sida att mycket snabbt öka arealen skyddad skog har lett till ineffektivt skydd, där stora arealer visserligen skyddas men där nyttan med stor sannolikhet ofta är marginell. Det behövs nu en period av återhållsamhet för att utvärdera vad som skyddats, omfördela arealer snarare än att öka arealerna samt se över hur naturskyddet kan bli mer effektivt och samtidigt prioritera markägarnas deltagande i och nytta av det fortsatta arbetet.

Under senare år har en lång rad fall blivit omskrivna, där myndigheters begränsande av skogsavverkningar har uppfattats som övergrepp av de berörda markägarna och där det förefaller som om godtyckliga motiv tillgripits för att hindra avverkningar. Varje sådant fall riskerar att leda till minskad motivation till investeringar i skogsskötsel hos skogsägare. Det är viktigt att inse att negativa erfarenheter sprids snabbt via media och personliga kontakter. Därför påverkas inte bara investeringsviljan hos dem som drabbats själva, utan sannolikt även hos en mycket stor andel av Sveriges enskilda skogsägare. I vår tid, när vi har tagit beslut om att minska användandet av fossilbaserade material och bränslen, spelar de aktiva skogsbrukarna en nyckelroll. De behöver stöd från inblandade myndigheter och en positiv tillämpning av lagstiftningen som gynnar aktivt skogsbruk. Regeringen bör därför vidta åtgärder för att omgående kraftigt begränsa antalet fall där skogsägares avverkningar begränsas i samband med att avverkningsanmälan inlämnas.

Vid begränsningar av pågående skogsbruk ska full ersättning utgå. Det är inte rimligt att från detta krav undanta en del som markägaren måste tolerera, exempelvis fem eller tio procent av virkesvärdet eller markvärdet vid beräkning av ersättning när planerad avverkning begränsas eller förhindras av myndigheterna. Framförallt bör en sådan toleransgräns inte tillåtas utgöra något slags praxis i Skogsstyrelsens eller länsstyrelsernas hantering. Lika viktigt som att ersättning ska utgå är att den skall betalas med kortast möjliga fördröjning från det att ett beslut om inskränkt brukande- eller äganderätt tagits och att beslutet, om ersättning ej betalas inom givna tidsramar, ska anses upphävt. Regeringen bör fastlägga lämpliga tidsramar för detta.

I juli 2018 trädde en ny förvaltningslag (2017:900) i kraft. Enligt lagens 5 § gäller för myndigheters åtgärder att de aldrig får ”vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot”. Skog sköts vanligen av sin ägare

under lång tid, i många årtionden, innan den når slutavverkningsålder. Inkomsten vid en slutavverkning kan vara den enda större intäkten från ett skogsinnehav under tiotals år.

Det är uppenbart att det skapar mycket stora olägenheter för skogsägaren om denne hindras från att tillgodogöra sig en sådan intäkt. Skogsägares rätt att utföra avverkning, förutsatt att skogsvårdslagens generella krav är uppfyllda, måste därför i de allra flesta fall vara skyddad av denna proportionalitetsprincip. Förvaltningslagen innehåller också bestämmelser om jäv (16–18 §§). En tjänsteman med medlemskap i organisationer med uttalat mål att förhindra avverkningar riskerar att vara jävig beträffande beslut som kan leda till att avverkningar hindras. Därför föreslår Sverigedemokraterna att en systematisk och löpande uppföljning på nivåerna län, kommun och tjänsteman görs av hur ofta och på vilken grund avverkning stoppas, så att myndighetsutövningen kan likformas och jäv undvikas.

Det behövs nu en period av analys och förbättringsarbete. Totalarealen formellt skyddad skog behöver inte och bör därför inte ökas ytterligare. Staten bör också säkerställa ett fortsatt fullständigt stopp för inventering och registrering av nyckelbiotoper, eftersom de lett till många tveksamma fall och eftersom domstolar förklarat att systemet lett till orimlig ekonomisk skada för många skogsägare på vars mark de tillämpats.

Regeringen bör införa ett formellt stopp för nya nyckelbiotoper. Tidigare har det beslutats att nyckelbiotoper efter 2019 ska kunna avregistreras på markägarens begäran. Regeringen bör klargöra att alla nyckelbiotoper oavsett när de registrerades ska kunna avregistreras på samma sätt.

Informationen i nyckelbiotopsregistret bör dock kvarstå för forskningen men inte vara en offentlig handling. Redan registrerade nyckelbiotoper som markägaren inte önskar avregistrera bör överföras till formellt skydd med ersättning till markägaren eller också avregistreras. Berörda myndigheter måste ges direktiv som understryker att skogsägarnas brukanderätt i möjligaste mån skall skyddas. I stället ska myndigheter i ökad grad verka för att mångbruket av våra skogar fortsätter att utvecklas, med såväl virkesproduktion som naturvårdshänsyn. Myndigheterna och deras personal har därvid att bistå markägarna mer än vad som idag är fallet med objektiv, professionell och positiv rådgivning för att hjälpa skogsägare att utveckla sin verksamhet med lönsamhet och bevarad initiativkraft som grund.

Beslut om att skydda delar av en skogsägares mark måste i framtiden fattas endast efter samråd med ägaren och efter att andra alternativ prövats. När sådana beslut tas ska ersättning ges.

Myndigheter bör i första hand nyttja allmänt ägd mark för offentliga syften, exempelvis för naturskydd av olika slag. Artskyddsförordningen från år 2007 behöver skrivas om, vilket regeringen också deklarerade i maj 2018 efter tillkännagivande från riksdagen. Härvid är att märka att en enstaka lokal förekomst någonstans i landet av icke akut hotade arter, såsom exempelvis lavskrika, inte bör utgöra skäl för hindrande av avverkning. Beträffande hänvisning till förekomst av ovanliga arter vid nyttjandebegränsning ska endast konstaterad förekomst av en akut hotad art enligt rödlistan kunna anföras. Ett exempel på sådant myndighetsutövande som med rätta kan uppfattas som godtyckligt är att hindra markanvändning genom åberopande av att på just den aktuella platsen finns en i Sverige inte akut hotad art som där befinner sig vid gränsen av sitt utbredningsområde. Det torde knappast finnas någon mark i landet som inte hyser åtminstone någon art som befinner sig vid gränsen för sitt utbredningsområde. Sådan argumentation ska inte kunna utgöra skäl för hindrande av markanvändning.

Ledningsrätten

Konsekvenserna av breda ledningsgator för luftburna högspänningsledningar kan bli stora för en enskild markägare med sämre arrondering, förlorad virkesproduktion och ökad risk för stormskador. Enligt Sverigedemokraternas uppfattning bör effekterna av ledningsintrång på fastigheter i största möjliga mån minimeras då det är möjligt. Ersättningen till markägare vid markintrång höjdes år 2010, men vi anser att markägare som drabbas av flera intrång och får ackumulerade intrång inte kompenseras tillräckligt enligt dagens ersättningssystem. Det är också viktigt att kraftbolagen samråder med markägarna om hur man kan minimera intrången.

När det gäller tillvägagångssättet kring framdragning av högspänningsledningar så tecknar ledningsägaren inför ett bygge av en ny kraftledning avtal med markägarna om markupplåtelse. Markupplåtelseavtalet reglerar bland annat var ledningen ska gå och ersättningen till markägaren. Principerna för ersättningen regleras i expropriationslagen. Lagen säger bland annat att ledningsägaren ska betala en marknadsvärderad engångsersättning till markägaren för markupplåtelsen. Sverigedemokraterna vill därför att det tillsätts en utredning för att säkerställa markägares rättigheter vid exploatering inför högspänningsledningar utifrån den problembeskrivning som lyfts ovan.

EU:s inflytande

I framtida tolkningar och uppföljningar av internationella konventioner och EU-direktiv behöver Sveriges och dess skogsägares självbestämmande över skogsbruket värnas bättre än hittills. Sverige bör verka för att artlistorna i EU:s art- och habitatdirektiv respektive fågeldirektiv uppdateras och att mängden arter i dem minskas. Arter i dessa listor bör i normalfallet gå att återfinna som akut hotade i rödlistan och dessutom röra sig över flera medlemsländers gränser. I annat fall, normalfallet, ska artförvaltning hanteras av de länder där arterna lever.

För att minska avståndet mellan beslutsfattare och brukare och säkerställa bästa möjliga anpassning mellan lagstiftning och landsbygdsnäringsarnas behov är det avgörande att Sverige i samverkan med andra länder verkar för att minska EU:s inflytande över markanvändningen.

Statens roll beträffande hantering av landsbygdsnäringsar och äganderätt

Statens huvudman beträffande jordbruk är Jordbruksverket, beträffande skogsbruk Skogsstyrelsen och beträffande fisket Havs- och vattenmyndigheten. Tyvärr ingriper alltför ofta andra myndigheter och skapar problem för brukarna, vilket skadar deras tilltro till myndigheter och till att det lönar sig att satsa tid och pengar på att utveckla den egna verksamheten. För att säkerställa förutsägbarhet och enkelhet för brukarna ska därför endast i undantagsfall andra myndigheter än de ovan nämnda vara inblandade i den löpande verksamheten beträffande dessa näringar. Skogsfrågor gentemot markägare ska hanteras av Skogsstyrelsen.

Främjandeuppdrag

Idag kritiserar en lång rad näringar staten för orimligt långa tillståndsprocesser, där intrycket ofta är att processer förhalas med kompletterande frågor snarare än att företagarna får stöd och hjälp med att genomföra sina projekt, men naturligtvis med miljöhänsyn. Myndigheter som verkar gentemot landsbygdsföretagare ska därför ha ett tydligt främjandeuppdrag, och tillståndsprocesserna ska följas upp systematiskt beträffande tidsåtgång, antal kompletteringsrundor och resultat för att säkerställa snabb, likvärdig och stöttande handläggning.

På landsbygden finns många egenföretagare som uppger att pappersarbete tar alltmer tid från deras huvudsakliga arbete. För att hålla tillbaka denna utveckling bör för det första

skogsfrågor i största möjliga grad hanteras av en enda myndighet, Skogsstyrelsen. För det andra bör alla myndigheter som verkar mot landsbygdsföretagare ha ett tydligt främjande-uppdrag. Specialister på myndigheter som arbetar med areella näringar ska dessutom ha en utbildning i dessa, så att de kan föra en konstruktiv och stöttande dialog med näringsidkarna.

Anmälningssplikt och tillståndsprövningar

Under senare år har olika intressegrupper vänt sig till riksdagen med klagomål över att tillståndsprocesserna för ny eller fortsatt verksamhet förefaller ta allt längre tid och allt oftare, inte sällan efter fleråriga tillståndsprocesser, ändå resultera i avslag. Ett antal företag med verksamheter som berörs av dessa problem har bildat den så kallade Balanskommissionen för att bidra till att förändra situationen. Enligt Balanskommissionen vittnar många företag som investerar i samhällsbyggnad och i gröna industriprojekt om problem när miljöintresset ska balanseras mot investeringsbehoven. Det behövs en bättre balans mellan tillväxt och näringslivsutveckling samt miljö- och bevarandebalansen.

De olika instanser som har att bevaka miljö- och bevarandebalansen gör ofta olika bedömningar. Bedömningarna varierar dessutom mellan landets olika länsstyrelser på grund av otydliga direktiv och otydlig myndighetsstyrning. Tillståndsprocesserna för ny verksamhet eller för ombyggnation av befintliga verksamheter blir därmed omfattande och långa och hamnar ofta i domstol. Konsekvensen av den nuvarande ordningen blir inte sällan att viktiga investeringar i till exempel infrastruktur, bostäder och vindkraftverk fördröjs, fördröjas och ibland aldrig förverkligas. Detta skadar ytterst Sveriges konkurrenskraft och möjligheter att ställa om till ett hållbart samhälle.

Det behöver utredas hur lång tid som tillståndsprövningarna tar, hur ofta ansökningar resulterar i följdfrågor från myndigheternas sida, hur ofta tillstånd ges respektive avslås och om det finns geografiska skillnader i dessa frågor, så att regelverken kan förbättras och tillståndsprövningen bli mer balanserad och effektiv vid behov. Åtgärder behöver vidtas för att kraftigt begränsa antalet fall där skogsägares avverkningar begränsas i samband med eller efter att avverkningsanmälan inlämnas.

En systematisk och löpande uppföljning behöver göras av hur ofta och på vilken grund avverkning stoppas, så att myndighetsutövningen kan likformas och överrepresentation av vissa skyddade miljöer undvikas.

Branschföreningen Svensk Torv konstaterar i detta sammanhang att det blir allt svårare att få skörda torv och att tillståndsprocesserna tar allt längre tid, trots att

skördandet av torv sker enbart på en mycket liten del av redan sedan tidigare dikade torvmarker och aldrig på icke sedan tidigare dikade torvmarker eller våtmarker. I sammanhanget är det värt att notera att medan många andra länder har minskande arealer våtmarker, ökar de i Sverige. Torv har stor betydelse såväl som odlingssubstrat för trädgårdsnäringen som för produktion av skogsplantor och är dessutom en viktig inhemsk energikälla, inte minst ur beredskapssynpunkt.

Öka naturvårdens effektivitet genom samverkan

För att öka naturvårdens effektivitet och dess acceptans hos markägare bör andra metoder än totalt skydd alltid övervägas innan beslut tas. Dessutom bör markägare alltid kontaktas så tidigt i beslutsprocessen som möjligt och innan fältbesök, så att denne garanteras att vara delaktig i utrednings- och beslutsprocessen.

Liksom Riksrevisionsverket påpekat bör andelen naturvårdsavtal mellan myndigheter och markägare öka. Det innebär att markägaren får betalt för att sköta vissa marker på ett sätt som speciellt gynnar vissa arter och miljöer. Enligt siffror från Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket är 26–27 procent av skogsmarken nu undantagen från skogsbruk. Det är en internationellt sett mycket stor areal och totalsiffran behöver knappast öka. Istället bör inriktningen vara omfördelningar, så att det mest skyddsvärda verkligen bevaras.

Enkla och effektiva mekanismer för att avveckla skydd av mark som inte längre är tillräckligt effektiv behöver därför utarbetas. Det behövs sökbara databaser med de områden som skyddats hittills, inklusive nyckelbiotoper, som är säkrade för att skydda markägares integritet. Alla ändringar kring motiv för skydd eller registrering som nyckelbiotop måste vara synliga och i sådana fall även den tidigare motivationen, liksom vem som fört in data. Sådana databaser är en förutsättning för en väl underbyggd offentlig debatt om skyddet och motivation för genomförd ändring av aktuell skog, av aktuell tjänsteman. Dessa krav är motiverade, dels av rättssäkerhetsskäl och dels för att markägaren ska kunna följa hur beslutsprocessen gått till.

Begreppet vardagshänsyn måste åter aktualiseras i debatten om skogsskötseln. Den skogspolitik som grundades år 1993 förutsätter att man vid avverkning lämnar gamla träd, död ved och grupper av träd med mera, utifrån vad skogen innehåller. Därmed skapas ungskogar som betydligt bättre bevarar kontinuiteten mellan den gamla skogen och den kommande.

Likhet inför lagen

Tydliga lagar och regler måste säkerställa att alla markägare behandlas lika, oavsett ansvarig tjänsteman. I dag motiveras ofta inskränkt äganderätt med förekomst eller till och med ”förväntad” förekomst av rödlistade arter, vilket skapar stor osäkerhet. Rödlistade arter är ett alldeles för vitt begrepp. Som bekant är exempelvis skogsharen rödlistad. Skydd av natur bör i högre grad inriktas mot konstaterad förekomst av de verkligt sällsynta arterna, i första hand de inom rödlistans grupp akut hotade. Detta skulle medföra både en mer objektiv motivering från myndighetens sida och möjlighet till större acceptans från markägaren.

Markägare bör alltid kontaktas så tidigt som möjligt i beslutsprocessen kring undantagande från brukande, så att markägarens delaktighet i utrednings- och beslutsprocessen garanteras. Eftersom rödlistan ofta används för att motivera naturvårdsbeslut måste klasserna i rödlistan tydligt återspegla sannolikheten för att arter ska försvinna från Sverige inom en given tidsperiod för varje klass. Denna bedömning måste stå i rimligt förhållande till den takt med vilken arter försvunnit historiskt. Detta är inte fallet idag. Det finns alldeles för många arter i klasserna för de mest hotade arterna. Rödlistan måste revideras utifrån detta om den ska kunna upplevas som ett relevant verktyg av skogsägarna. Avverkningar ska aldrig kunna hindras med motivet att andra än akut eller starkt hotade arter där befinner sig nära kanten av sitt utbredningsområde.

Expropriation och begränsningar av ägande- och brukanderätt

Expropriation, liksom inskränkningar av brukanderätt för privata ägare, ska i det längsta undvikas eftersom det skadar markägares tilltro till långsiktiga egna satsningar. Staten är en stor markägare och i första hand bör allmänt ägd mark användas för offentliga syften, exempelvis för naturskydd av olika slag. Det kan dock inte undvikas att privat mark ibland måste tas i anspråk. Den som genom expropriation eller ett liknande förfarande tvingas att avstå sin egendom eller brukandet av den måste vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller en byggnad på ett sådant sätt att pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten försvåras eller någon annan skada uppkommer.

Kompensationsmodellerna för brukandebegränsningar av mark som inskränker brukande- eller äganderätten behöver utredas för att begränsa ekonomiska förluster för

markägaren och skydda dennes tilltro till säkerheten i att utveckla och driva sin verksamhet.

Ersättning vid beslut om inskränkt brukande- eller äganderätt ska betalas med kortast möjliga fördröjning och inom tid som riksdagen beslutar, och om så ej sker ska beslutet anses upphävt.

Andra metoder än totalt skydd bör alltid övervägas innan beslut tas om formellt skydd av privat mark. För att säkerställa förståelse för markägarens villkor bör specialister på myndigheter som arbetar med areella näringar ha formell och tillräcklig utbildning i dessa näringar. Brukandebegränsning på myndigheters initiativ av privatägd mark, inklusive skogsmark, ska alltid föregås av överläggningar med markägaren, leda till skälig ersättning och kunna överklagas av markägaren.

Pågående markanvändning

Begreppet ”pågående markanvändning” är centralt när det gäller rätten till ersättning i samband med att en markägare fråntas rätten att bruka sin mark. Skogsstyrelsen och Kammarkollegiet har valt att hävda att föryngringsavverkning av fjällnära skogar inte skall betraktas som pågående markanvändning eftersom skogen inte har brukats under lång tid och inte har brukats med föryngringsavverkning med dagens mekaniserade teknik.

Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt underkände i januari 2019 detta resonemang och gav skogsägarna rätt. Staten måste därmed betala samma ersättning som vid bildning av naturreservat när ansökan om avverkning av fjällnära skog avslås. Skogsbruk är en långsiktig verksamhet och det är fullt normalt att det går årtionden mellan olika åtgärder, vilket av naturliga skäl är ännu mer accentuerat i landets kärvaste klimatlägen, med deras låga skogstillväxt.

Skogsbruk på skogsmark, liksom jordbruk på jordbruksmark, ska hanteras som pågående markanvändning tills annan markanvändning formellt beslutats för den aktuella fastigheten eller delen av fastigheten, i vilket fall ersättning till ägaren i normalfallet skall betalas ut omgående.

Omarrondering

Idag förekommer det att markägare som vid markomarrondering tilldelats ny mark drabbas av avverkningsförbud eller andra brukandebegränsningar kort efter att

markägaren tagit över marken. Därför behöver det vid omarrondering säkerställas att mark som någon tilldelas inte innehåller områden som riskerar att bli reservat.

Grön infrastruktur

Länsstyrelserna arbetar sedan ett antal år med planering för att binda samman naturen över stora områden genom vad som kallas planer för grön infrastruktur. Fortsatt arbete med grön infrastruktur är vare sig specificerat i regleringsbrevet till länsstyrelserna eller i deras arbetsordning och bör därför avbrytas. Denna typ av verksamhetsplaner för annans markanvändning bör inte omfatta enskilda mindre markägare. Det strider fullständigt mot alla rimliga definitioner av äganderätt och likhet inför lagen, eftersom de kan leda till att två markgrannar med identisk skog behandlas olika av myndigheterna. Det är markägaren som ska planera skötseln av sin mark, inte länsstyrelserna.

Planerna för grön infrastruktur bör inte vara tillåtna om det inte kan visas att de redan från första början har utarbetats i samråd med och med godkännande av samtliga berörda markägare. I annat fall bör upprättade planer annulleras.

Staten ska däremot med fördel kunna upprätta planer för grön infrastruktur på egen mark, men lämpligen ska detta då inte göras av länsstyrelserna utan av registrerad ägare, i första hand Sveaskog och Fastighetsverket.

En speciell typ av planering av grön infrastruktur handlar om passager för större vilt förbi hinder, såsom större vägar. Givet att denna planering inte innefattar begränsningar i markanvändningen är det lämpligt att den kvarstår hos länsstyrelserna. Man bör vara medveten om att passager medför stora koncentrationer av vilt. Därför måste planeringen innefatta samråd med berörda parter, i första hand markägare.

Nyttjande av naturen på allemansrättens grund måste ske med respekt och hänsyn

Vi som bor i Sverige har all anledning att vara stolta över och värna allemansrätten. Den är ingen regelrätt lag utan en sedvanerätt med anor sedan medeltiden. Den är därmed en del av vårt gemensamma kulturarv. Allemansrättens gränser sätts av flera bestämmelser, framför allt i brottsbalken men även i miljöbalken. Den ger oss bland annat rätt att plocka bär, svamp och torr död ved eller att tälta en natt utan att fråga markägaren om lov. Syftet med allemansrätten har varit att garantera vår gemensamma tillgång till naturen för eget bruk. Därav följer att den inte innefattar rättigheter för

annans näringsidkande än markägarens egna. För att denna sedvanerätt skall kunna leva vidare måste såväl hävdvunna rättigheter som skyldigheter respekteras.

Allmänheten bör alltid vara välkommen i markerna, men var och en måste uppträda med hänsyn till och respekt för såväl naturen som markägarens intressen. Detta ställer krav på samråd och anpassning. I regeringsformens kapitel om grundläggande fri- och rättigheter står sedan år 1994: ”Alla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten.” Dock grundar sig lagligt sett reglerna till största delen på sedvanerätt och tolkning av vissa lagregler som anger vad som är förbjudet. Motsatsvis tolkning innebär då att det som inte är förbjudet är tillåtet. Innehållet i allemansrätten utformas även genom prejudicerande domar, av vilka det finns förhållandevis få. Som en följd av detta grundar sig många konflikter mellan markägare och nyttjare i oklarhet om vad allemansrätten exakt omfattar och vad som faller utanför den.

Det behöver tydligare fastställas att allt nyttjande av naturen på allemansrättens grund måste ske med respekt för och hänsyn till den som äger och brukar marken. Tyvärr utnyttjas allemansrätten idag till sådant som den inte är avsedd för. Det har idag, enligt rättspraxis, blivit möjligt att bedriva kommersiell verksamhet på annans mark, utan markägares medgivande, under förutsättning att verksamheten inte riskerar att innebära skada eller olägenhet. Detta är inte rimligt. Det bör tydliggöras i lag att man inte utan markägarens godkännande vid upprepade tillfällen eller för mer än en mycket kort tid får utnyttja annans egendom för ekonomiska syften. Detta behövs eftersom markägarens möjligheter att förhindra att det uppkommer skador eller att få ersättning för sådana i dag är mycket begränsade.

Därför bör en allemansrättsbalk införas, där det i lag fastslås de regler som tidigare gällt för allemansrätten men även att systematiskt nyttjande av någon annans mark för kommersiella syften förutsätter en överenskommelse med markägaren.

Illegal bosättning på någon annans mark

Beträffande bland annat bärplockning har under senare år närmast varje år händelser nått media där regelrätta läger byggts utan överenskommelse med markägaren och med avsevärda problem för denne som följd. Även kommuner drabbas av olagliga bosättningar, vilket ger upphov till oförutsedda kostnader och tar resurser från kärnverksamheterna. Mot denna bakgrund måste processen för att avhysa illegala ockupanter förenklas och den eventuella kostnaden för avhysningen måste rimligen belasta den som bevisligen begår olagligheten, inte den utsatte. Lagändringar som började gälla den 1 juli 2017 har

infört en ny form av särskild handräckning, benämnd avlägsnande. Avlägsnande ska användas vid otillåten bosättning på mark, i en byggnad eller liknande när ägaren vill att personen eller personerna i fråga flyttar. Syftet är att det ska bli enklare för bland annat markägare att få tillbaka sin mark, samtidigt som de som uppehåller sig otillåtet på en plats ska få en rättssäker process.

Tidsfristen för avlägsnande beslöts av riksdagen till fem dagar från det att den som bosatt sig utan tillstånd blivit underrättad om verkställigheten, det vill säga att ett avlägsnande ska genomföras. Kronofogdemyndighetens handläggningstid i fråga om verkställighet ska vara tre veckor i stället för fyra, från det att handlingarna kom in.

Riksdagen gjorde i samband med behandlingen av lagförslaget fyra tillkännagivanden till regeringen:

- Regeringen bör senast årsskiftet 2017/18 ta nödvändiga initiativ till en uppföljning av de nya reglerna.
- Regeringen bör ta initiativ till att reglerna görs tydligare kring polisens befogenheter att hantera kvarlämnad egendom i samband med ett ingripande mot en otillåten bosättning enligt polislagen.
- Alla som har identifierats som otillåtna bosättare vid Kronofogdemyndighetens utslag, ska ha samma ansvar för kostnader. Regeringen bör återkomma med ett lagförslag om detta.
- Regeringen bör ta initiativ till att sökandens kostnader för verkställighet begränsas.

Från Sverigedemokraternas sida vill vi understryka att det är viktigt att verkställandet av dessa tillkännagivanden genomförs fullt ut och, avseende det fjärde tillkännagivandet, att markägaren i normalfallet inte skall åläggas någon kostnad. Avhysning ska kunna begäras och ske omgående med polishjälp, utan föregående beslut av kronofogde och utan krav på annan utredning än markägarens identitet och önskemål samt utan kostnad för markägaren. Om andra lagbrott noteras vid avhysningen skall dessa rapporteras till ansvarig myndighet för vidtagande av erforderliga åtgärder.

Friluftaktiviteter

Naturvårdsverket arbetar med att utveckla förutsättningarna för friluftslivet genom att ta fram metoder för att kartlägga områden som har betydelse för friluftsliv, utveckla digital information om naturområden och kartlägga vandringsleder. Beträffande områden som är intressanta för friluftsliv, främst i tätortsnära natur, kan det dock finnas

motstridiga intressen. När friluftaktiviteter på enskild mark sker mer än någon enstaka gång och när intrånget är större än vad som kan anses rymmas inom allemansrätten ska markägarens tillstånd krävas. Det är uppseendeväckande att det i dag endast krävs att anmälan primärt görs till en myndighet utan att markägaren överhuvudtaget behöver känna till att det pågår en planering för friluftsverksamhet som kan beröra hans eller hennes mark.

Miljöorganisationers talerätt enligt Århuskonventionen

Sverige har anslutit sig till Århuskonventionen, som innehåller regler om att allmänheten ska få tillgång till miljöinformation, rätt att delta i större beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor. Enligt konventionen kan i detta sammanhang miljöorganisationer klassas som allmänhet. Högsta förvaltningsdomstolen har också slagit fast att en miljöorganisation, såsom Naturskyddsföreningen, har rätt att överklaga ett tillstånd om avverkning i fjällnära skog, det så kallade Änokfallet år 2014, med hänvisning till Århuskonventionen. Regeringen beslutade i november 2015 att göra en rättslig översyn av skogsvårdslagstiftningen och att i det sammanhanget bland annat se över möjligheten för miljöorganisationer att begära rättslig prövning i miljöfrågor.

Om det införs nya bestämmelser som medför möjlighet till överklaganden enligt skogsvårdslagen öppnar det för att normala skogsbruksåtgärder kan bli föremål för rättslig prövning. Detta i sig skulle öppna för juridisk aktivism från miljöorganisationer, med resultatet att enskildas och företags vanliga brukande av skogen skulle kunna förhållas och begränsas.

Åtgärder såsom omföring av mark från skogsbruk till annan markanvändning omfattas av långtgående prövningar i olika forum, vilket är förståeligt. Vardagligt skogsbruk däremot, vilket ju kan innefatta exempelvis plantering, röjning, gallring och slutavverkning, bör inte omfattas av konventionen. Århuskonventionens intentioner har i Sverige tillämpats för långt, vilket satt en praxis som hotar att skapa stora problem för skogsbrukare. Miljöorganisationer ska därför inte ges möjlighet att ta initiativ till rättslig prövning av beslut som rör normala skogsbruksåtgärder för privata skogsägare. Sveriges tillämpning av Århuskonventionen behöver ses över med speciell hänsyn till markägarnas behov av att kunna sköta sin egendom inom lagens ramar och utan störningar.

Strandskyddet

Sveriges stränder är en naturtillgång av mycket stort värde. Stränderna längs sjöar och vattendrag, liksom stränderna längs kusterna och skärgårdarna, är mycket betydelsefulla för allmänheten, liksom för det växt- och djurliv som är beroende av vattenmiljöer. Orter i Sverige utanför de allra största städerna tvingas varje dag att konkurrera med städerna för att behålla sina unga och för att kunna attrahera kvalificerad arbetskraft utifrån. Möjligheten till boende eller fritidshus till ett rimligt pris i attraktiva lägen skulle kunna vara en viktig konkurrensfördel och hjälpa landsbygden att utvecklas. Den gamla strandskyddslagen från år 1952 var direkt skadlig för landsbygden, eftersom den likställde hela Sveriges behov av skyddade stränder. Priserna på befintliga tomter, hus och stugor i attraktiva lägen har som en följd av att lagen kraftigt begränsar möjligheten att uppföra nya byggnader nära vatten drivits upp till nivåer som är ouppnåeliga för många människor, inte minst unga. Strandtomter har därmed blivit något för en ekonomisk elit och för dem som har turen att ärva. Givet att Sverige har mer strand per capita än alla andra EU-länder bortsett från Finland och möjligen något ytterligare land är detta inte rimligt. Däremot är det till stor skada för många landsbygdskommuner och deras invånare.

Strandskyddslagen behöver omarbetas eftersom de förändringar som genomfördes år 2009 inte har lett till avsett resultat. På basis av den strandskyddsutredning som slutfördes 2020 bör regeringen snarast lägga en ny proposition där de ökade frihetsgrader som föreslogs av dåvarande regering våren 2021 bibehålls men där de begränsningar av samma frihetsgrader som låg inbakade i propositionen minskas.

Grundläggande för omarbetningen bör vara att markägare i normalfallet skall kunna stycka av tomter på egen mark och att såväl bostads- som fritidshus ska kunna uppföras utanför stadsplanerat område, inklusive nära vatten, så länge fri passage garanteras längs vattnet och så länge en viss andel av vattendragets stränder lämnas obebyggda. Sverigedemokraterna vill att 100 meter ska utgöra det maximala avståndet för strandskydd och att avståndet i normalfallet ska vara 30 meter, vilket tillsammans med allemansrätten och övriga skyddsformer bör ge fullt tillräckligt skydd för vilt på land och i vatten samt medge tillgång till stränderna även för andra människor. Viktigare än avstånd mellan bebyggelse och vatten för andra människor är att bibehålla nuvarande regler om människors rätt till fri passage längs stränder. Det är inte rimligt att en markägare som anlägger en fågeldamm eller en våtmark inte sedan får bygga vid den eller ens inom 100 meter från den. Vid vattensamlingar som man själv skapat bör man därför ha rätt att

bygga, vilket även påpekas av den strandskyddsutredning som presenterade sina förslag under 2021. Denna regel bör även gälla retroaktivt och vara knuten till fastigheten.

Strandskyddet bör i högre grad regleras på kommunal nivå, och länsstyrelsernas möjlighet att överpröva utfärdade kommunala bygglov i strandskyddslägen bör begränsas betydligt. Länsstyrelserna bör också ges rollen att i första hand stödja landsbygdsutveckling, inte bromsa den, exempelvis i fråga om strandskydd. Det bör utredas om regionerna, som en del av deras ansvar för regionalt utvecklingsarbete, skall ges en tydlig samordnande roll i kommunernas arbete med strandskydd regionalt. För att rätta till den situation som uppstått föreslås dessutom att samtliga länsstyrelsebeslut med anknytning till strandskydd tagna efter lagändringen den 1 januari 2009, inklusive beträffande riksintressen, och som innebär försvåringar av möjligheterna till bebyggelse ska omprövas så snart en ny eller uppdaterad strandskyddslag införts.

Miljöbalkens riksintressen bör begränsas till antal och omfattning

Riksintresseutredningen 2014–2015 hade till uppgift att analysera och föreslå förbättringar som var ändamålsenliga och hållbara över tiden och som inte ledde till onödiga inskränkningar i användningen av mark- och vattenområden. Enligt utredningen bedömdes hela 46 procent av landets totala yta vara av riksintresse enligt miljöbalken. Trots detta föreslog utredningens betänkande att denna areal skulle utökas genom att väsentliga allmänna intressen skulle kompletteras med ytterligare allmänna intressen. Dessa riksintressen påverkar i högsta grad förutsättningarna för boende och företagande på landsbygden. Boverket framhåller i en rapport att verket fortsatt är kritiskt till de förslag som framkom i Riksintresseutredningen om systemet med riksintressen. Sverigedemokraterna vill att utpekandet av områden av riksintresse sker enbart efter dialog mellan kommuner och regioner och efter en avvägning mot det kommunala plansystemet. En tydlig skriftlig beskrivning av vilka väsentliga allmänna intressen som åberopas för inrättande av riksintresse skall finnas och den ska innefatta en tydlig kostnadsnyttoanalys. Riksintressena bör begränsas kraftigt till antal och omfattning, till förmån för regional och kommunal självbestämmanderätt och till förmån för anpassning till regionala och kommunala utvecklingsbehov. Huvudansvaret över strandskyddet ska i normalfallet ligga hos kommunerna. Länsstyrelserna bör ges rollen att i första hand stödja landsbygdsutveckling snarare än att bromsa den, som exemplifierat ovan i fråga om riksintressen.

Utvärderingen av miljömålen och omformulering av utopiska sådana

Det har enligt Sverigedemokraternas förmenande visat sig att bedömningen av hur miljömål, inklusive miljö kvalitetsmål, uppnås ofta görs med så orimliga villkor att målen blir ouppnåeliga. Detta är kontraproduktivt och kommer med tiden att minska motivationen hos berörda och underminera förtroendet för målen och arbetet med dem. Miljömålen och uppföljningen av dem måste bedömas opartiskt och med behovet att samtidigt främja såväl ekonomisk utveckling som miljö. En fristående myndighet behöver därför tillskapas för utvärdering av miljömålen och myndigheten bör inte ligga under Naturvårdsverket eller Miljödepartementet.

Det finns mål som inte är uppnåeliga, exempelvis att samtliga arter ska kunna uppnå god bevarandestatus, något som samtliga arter levande i Sverige aldrig haft och aldrig kan ha. Sådana mål måste omformuleras.

Ersättningsformer vid bildandet av vattenskyddsområden

Dricksvattenutredningen (SOU 2016:32) belyste problemen med bildande av vattenskyddsområden. Det ställs höga hälso- och säkerhetskrav på produktion och distribution av allmänt dricksvatten. De framtida perspektiven, med ökande risker beträffande tillgång på rent dricksvatten, gör det nödvändigt för kommunerna att långsiktigt skydda och förvalta strategiska dricksvattenförekomster. Frågan kring ersättningsformerna vid bildandet av vattenskyddsområden behöver utredas vidare. Det är av stor vikt att vattenskyddsområden bildas på ett rättssäkert sätt med skälig ersättning till markägarna.

Bevara åkermarken

Svensk åkermark försvinner varje dag till förmån för nya vägar, köpcentrum och bostäder. Det är naturligt att städer och byar utvecklas, men bebyggd åkermark är inte lätt att återställa och bebyggelse kan oftast förläggas till andra platser än till förstklassig åkermark. Den svenska självförsörjningsgraden har varit sjunkande under mycket lång tid och eftersom tillgång till mat är en viktig aspekt av vår krisberedskap måste denna utveckling brytas.

I exempelvis Danmark klassas åkermark som riksintresse och i Norge finns en tydlig nationell målsättning att värna åkermarken. Till detta kommer att jordbruksmarker av olika slag ofta är mycket artrika och att många arter som utrotats i Sverige eller riskerar att utrotas är beroende av jordbruksmarker präglade av äldre brukningsmetoder. Många

kommuner väljer i dag i sina översiktsplaner för framtida expansionsbehov att förlägga bebyggelse till åkermark. Dessa översiktsplaner lägger en död hand över utvecklingen av lantbruket i de områden som drabbas och det finns exempel på mark som legat i kommunal markreserv i över 50 år till ingen nytta.

Det behöver därför framtagas en nationell strategi för en långsiktigt hållbar användning av åkermark, där särskilt värdefull åkermark ska kunna skyddas för framtiden.

Säkerställ att omarrondering inte leder till oväntade begränsningar av brukande

Det finns fall där markägare har godtagit omarronderingsförslag, men där sedan inom relativt kort tid markägaren har hindrats i sitt brukande genom att beslut tagits om nyckelbiotoper, reservatsbildning eller andra begränsningar. Detta riskerar att allvarligt skada förtroendet för och viljan att medverka i omarrondering. Det bör därför utredas hur markerna i samband med omarrondering ska inventeras för att sådana situationer ska kunna undvikas och huruvida en period på förslagsvis ett eller ett par tiotal år efter omarrondering kan fastläggas, under vilken ytterligare areella begränsningar inte får åläggas markägaren utan synnerliga skäl.

Förtydliga jordförvärvslagen beträffande olika ägandeformer

Den nuvarande gränsdragningen mellan privat ägande respektive ägande genom företag är viktig. De inskränkningar i äganderätten som jordförvärvslagen innebär har befunnits motiverade för att åstadkomma mer rationella brukningsenheter inom jord- och skogsbruket, för att upprätthålla balansen mellan olika ägarkategorier och för att gynna lokal bosättning och sysselsättning i glesbygd. Många känner oro för att en ändring i jordförvärvslagen skulle kunna leda till svårigheter för exempelvis lokalt boende att hävda sig gentemot bolag vid köp av skogs- och jordbruksfastigheter. Andelen lokalt boende markägare har minskat länge. Den nuvarande utformningen av jordförvärvslagen bör därför inte ändras på sätt som ytterligare minskar enskildas möjligheter att konkurrera vid markköp.

Ett avtal mellan Naturvårdsverket och ett antal skogsföretag under år 2021 har aktualiserat behovet av en skyndsam komplettering av lagstiftningen. Om skogsföretag överlåter mark till staten för skydd av natur, eller om företagen väljer att undanta mark som kvarstår i deras ägo, ska de inte kunna kompenseras genom möjlighet att förvärva enskilt ägd mark, vilket skulle rubba proportionen mellan olika typer av ägare och dessutom

minska möjligheten för enskilda ägare att få tillgång till ersättningsmark vid bildandet av större reservat, nationalparker eller liknande.

Det är angeläget att den utredning som pågår om Jordförvärvslagen kommer med förslag som fortsatt värnar ägandebalansen för lantbruksfastigheter.

Statliga kreditgarantier

Idag vittnar många om att det är svårt att generationsskifta lantbruksfastigheter då fastighetspriserna är höga och det är svårt att lösa ut syskon för den som vill ta över familjegården. Vi ser därför att det bör utredas hur en statlig kreditgaranti kan utformas för att underlätta generationsskiften, och för att underlätta för personer utan anknytning till lantbruk att få möjlighet att ta del av en sådan garanti i syfte att öka svensk livsmedelsproduktion och försörjningsförmåga.

Martin Kinnunen (SD)

Staffan Eklöf (SD)

Victoria Tiblom (SD)

Mattias Eriksson Falk (SD)